

Tiraq. ubi supra, quest. 21. num. 11. & cum sequent. alia in propositum prosequitur, & in quest. 23. alia declarat similia, quae nostrae legi adaptari possunt in iis verbis.

IN LEGEM DECIMAM OCTAVAM.

Militibus Comestibilia praestanda non sunt sine pretio, expensisque populorum non debent Capitanes & milites sustentari.

SUMMARIUM.

- 1 Rustici sublevandi sunt prout possibile erit.
- 2 Milites non essent hospitandi in domo rustici nisi per diem & noctem.
- 3 Militare non est delictum, sed propter praedam militare peccatum est.
- 4 Concussionis genus est vitandum.
- 5 Animaliarusticorum capi possunt pro mittendo blado & pane & victualibus ad Bellum, & possunt compelli ea emere, num. 6. debet tamen eis pretium solvi, num. 7.
- 8 Annona praefecti possunt eligere viros idoneos, qui vadant ad emendum panem pro annona cum salario.
- 9 Alnus rustici capi potest pro justitia faciendā.

Ibi, Coman a costa de ninguno de nuestror pueblos, nam ut inquit legislator in l. 1. C. de Salga. hospiti. non praef. lib. 12. ne quis Comitum aut tribunorum aut praepositorum, aut militum nomine salgami culcitra, lignum, oleum, à suis extorqueat hospitibus, sed nec volentibus hospitibus in praedictis speciebus aliquid auferat, sed sint provinciales nostri ab hac praebitione securi: Comitibus, tribunis, vel certe praepositis militibusque gravi vexationi subjacentibus: probat etiam text. in l. devotum. C. de metar. & Epeditet. libr. 12. quod secundum Bart. in l. 2. in si. eod. titul. & lib. 12. malè hodie servant milites, cum debent rustici, qui in hoc sufferunt pondus diei & aestus, relevari & prout possibile esset, ut inquit Ripa in Traët. de peste, titul. de remed. praeser. contra pestem. num. 212. cum sequentibus aliquibus, ubi num. 214. cum Joan. de Platea, invehit contra quosdam magistrōs extraordinarios Ducatus Mediolani, qui convivantur splendide expensis rusticorum, & singula miliaria singulis diebus conficiunt, ut ventrem impleant, & se omnino saginent, quae omnia & nostris temporibus in hac nostra Hispania per milites & capitaneos ita commissa sunt, ut exemplari poena opus esset, ut alii ab iis in posterum se abstinerent, sunt enim sublevandi, non verò opprimendi rustici praesertim tempore culturae, neque esset permittendum quòd milites iter agentes hospitarentur in domo rustici nisi tantum per diem & noctem, ut de jure est dispositum, ex dict. l. devotum. & ex l. unic. C. de Salga. hospiti. non praef. quas ad hoc allegat Ripa, ubi supra. num. 216. de quibus & per Aviles in cap. 8. praet. in glos. Dineros, & latissime per Roland. Valle, conf. 66. n. 1. cum sequentibus vol.

1. ubi optima circa haec adducit & singularia, & quomodo sit domus ad hoc dividenda, & qui exculentur ab hoc munere hospites recipiendi: Debent enim milites contenti esse stipendiis suis, & neminem concutere debent, ut eos admonuit sanctus Joannes Baptista, ut & habetur in c. in singulis. 86. dist. & in cap. militare. 23. quest. 1. ubi dicitur quòd militare non est delictum, sed propter praedam militare peccatum est, & sicut neque Kemp. gerere criminofum est, sed ideo gerere Kemp. ut divitias augeas, videtur esse damnable, & per consequens milites & capitanei debent ab his abstinere, etiamsi spontè rustici aliquid sibi offerant, nam potius metu & concussione coacti videntur id facere: quod concussione genus est vitandum ex cap. concussio. 4. fionis. 1. quest. 1. & l. 1. & 2. ff. de concussio. Caiet. in summa in verbo militum peccata, aliter enim Avaritia genus exercetur, ex qua quidem Avaritia plura mala insurgunt, & praesertim militibus, ut inquit l. 2. tit. 26. part. 2. & idèd nimirum si capitanei & milites plura infortunata patiantur, neque victoriam reportent. Possunt tamen capi animalia rusticorum pro mittendo & blado, pane & victualibus ad bellum, ex l. 2. C. de Naviculis. non excus. libr. 10. quam ad hoc allegat Ripa ubi supra. n. 121. & Menoch. de Arbitrar. lib. 1. quest. 48. n. 9. ubi ad Decuriones civitatis id ampliat, ut possint pro hoc dicta animalia capere. Imò & inquit ibidem Ripa, num. 122. quòd si subditi non habent animalia possunt cogi ea emere, & Reip. 6 commodare, debet tamen pretium & eis solvi, 7 ut tenet Jal. in l. Barbarius, num. 36. ff. de offi. praef. & Menoch. ubi supra. num. 10. & sicut cum sterilitas adest, possunt praefecti annonae eligere unum vel plures discretos viros, qui pro comparando tritico & frumento se conferant in aliquas partes & provincias & eis sine jussu Principis salarium & constituere ex l. 1. C. de frumen. Alexand. lib. 11. notat Ripa, ubi supra. num. 186. aliter enim secundum cum ibi Decuriones salarium constituere non possunt de publica pecunia, ex l. 1. C. de praeben. sala. & diximus alibi: sic & inquit Ripa, ubi supra. num. 214. pro justitia faciendā & de aliquo delinquente potest capi alnus, Rustici, debet tamen tunc, secundum eum ibi n. 126. cum sequentibus. solvi rustico huic congruum salarium, quia diei soler à rusticis, quòd dicti boves vel animalia de caetero non arabunt, vel si arabunt terra arata non germinabit fructum, quae licet species superfluitationis sit, tamen salarium est omnino solvendum, eo quod quamvis pro causa publica bona alicujus possint capi debet adhiberi bonum cambium, ut alibi diximus late.

IN LEGEM VIGESIMAM.

Pars Regibus applicanda ex rebus in bello captis a lege nostra designatur.

SUMMARIUM.

- 1 Castra & oppida in bello capta Regis sunt, & n. 2. prosequitur.
- 3 Quintum bonorum in bello captorum in recognitionem supremi Domini Regi pertinet.

Ibi, De los quintos. ut ex l. 5. & 7. tit. 26. p. 2. deductum est & dispositum, idque per d. l. 5. limitatum est circa bona mobilia & immoventia, nam circa immobilia ut sunt, castra, villae & oppida, haec omnia ipsius Regis sunt, ut per eam asserit Avend. c. 4. praen. 2. & n. 4. vers. item acquisita. l. 1. & glos. Las villas, in d. l. 5. alia jura ad hoc allegat, & ex l. 6. eod. tit. 26. p. 2. circa haec & alia constitutum differentia, scilicet quod si Rex in ipsomet Bello fuit praesens, tunc quintum deducitur antequam aliquid expendatur de rebus captis pro sepeliendis defunctis in bello illo, vel in publica subhastatione afferantur, sed si Rex non est praesens, tunc ante haec funeralia deducuntur, quam quintum deducatur Regi: in rebus autem soli & immobilibus haec itidem non procedunt, secundum dict. l. 6. in fine. In casu tamen in quo bellum fiat sumptu Regis, medietas captorum & Regi pertinet, secundum text. in d. l. 5. col. fin. & rationes quare quintum datur Regibus assignat text. in l. 4. tit. 26. part. 2. quae in lege nostra ingeritur & describitur: secundum quam l. 4. & nostram, quintum hoc alii quam Regi competere non potest, cum in recognitionem & supremi domini ex dictis legibus concedatur, & haec Rex ipse à se separare & abdicare non potest, ut diximus in l. 1. tit. 1. lib. 4. supra, nisi ad tempus ut probat dict. l. 4. vers. Mas queriendo. in lege nostra inserta: de quibus & tractavit Pet. Bellinus, in dict. tract. de re milit. parte 2. cap. 12. & 18. ubi & in 6. part. cap. 1. tract. an inter milites possit fieri pactum & conventio de dividendis praediis.

Ibi, En perjuizio de nuestra Real preminencia, haec enim inpraescriptibilia sunt, ut dixi-

mus in dict. l. 1. tit. 1. lib. 4. supra.

IN LEGEM VIGESIMAM SECUNDAM.

Domini vassallis suis injurias aut injustitiam non faciunt.

SUMMARIUM.

- 1 Dominus male tractans vassallos potest eis privari, neque debet tradere eos inimico, etiamsi mille delicta fecissent. num. 2.

Ibi, No les hagan fueros ni injurias, Dominus nim male tractans vassallos & privari potest eorum vassallagio, debet namque potius repellere injuriam vassallo, quam inferre, ut per And. in cap. 1. quib. mo. feu. amit. tenetur enim Dominus vassallos adjuvare, ut in cap. 1. de For. fid. alleg. Alex. conf. 15. col. 3. vers. sed Dominus vol. 5. neque debet tradere eos inimico, etiamsi mille fecissent delicta & secundo Bal. c. 1. §. conventionales. in principio de pace jur. fir. & Afflic. in conf. Sicil. lib. 3. Rubrica 29. §. 1. num. 2. & 3. & contra tales Dominos remissive retuli in l. 8. n. 8. tit. 15. lib. 4. supra, & infra isto lib. 6. in tit. De las imposiciones.

IN LEGEM VIGESIMAM QUINTAM.

Alarde, & sic demonstrationem armorum & equorum commodatorum facientes puniuntur, ut hic.

SUMMARIUM.

- 1 Vassallus alarde faciens cum bestiis & Armis alienis falsum committit.

Ibi, con armas, y bestias prestadas, In quo sicut & in aliis multis similibus vassallus haec faciens & falsum committit, quod quidem est mutatio veritatis, ut l. 1. ff. ad l. Corn. de falsis. & in hoc quilibet de populo accusare potest, ex l. 5. tit. 7. part. 7. & tradit Didac. Per hic sub l. 11. tit. 3. lib. 4. ordinam. col. 1402. cum sequentibus. ubi alia congeret per ipsum videnda, & sic titulus iste satis remanet declaratus.

TITULUS QUINTUS.

De los Castillos, Fortalezas, y Muros.

ET cum superiori titulo de vassallis Regis dictum sit, quibus quidem plerumque castra, fortalitia & mania custodienda committi solent, ideo noster sequitur titulus.

IN LEGEM PRIMAM.

Fortalitia & castra Regni naturalibus sunt committenda & talibus, qui ea bene custodiant, & Regnum à damno eripiant.

SUMMARIUM.

- 1 Pax & quies consistit in fida castrorum & castellorum custodia.
- 2 Castrum est membrum civitatis, ubi quid sit & quid terra plena & quid turris.
- 3 Castra ac munitiones & fortalitia necessaria sunt pluribus de causis.
- 4 Majoriam si quis faciat de aliquo magno termino, ubi habet fortalitium & nihil de eo disponat, an veniet in majoria.
- 5 Castro concessio an censentur concessa munitiones & trabuchi.
- 6 Arma posita in rebus majoratus an accrescant majoratui.
- 7 Castrum alicui concessum an censentur donatum vel custodia castra.
- 8 Clavium traditio praesumitur facta causa loci custodiendi, nisi ut ibid. n. 9.
- 10 Castra & fortalitia in eis posita praesumuntur esse Regni ubi posita sunt. & 11. & 12. aliud in simili.
- 13 Rex non potest alienare castra vel fortalitia pro custodia Regni adificata & an succedat exteris, num. 14.
- 15 Dominus fortalitii & castri pro custodia civitatis aut ville sua constituti si vendat illud Regnicola, an Rex capiet pro tanto.
- 16 Penam laesae Majestatis incurrit alienans Regnum in hominem injuriosum Regi vel Regno.
- 17 Quinque considerantur ad custodiam Castrorum.
- 18 Castrum si perdat substitutus illius, qui illud sibi commisit, an excusetur committens, vel teneatur sibi commissarium presentare.
- 19 Debitor solvendo creditori capto à latronibus non liberatur.
- 20 Castrum tenens vel fortalitium si moriatur sine lingua, cui debet tradi.

Ibi, Castillos, Latine, Castra & Castella, nuncupantur, de quibus per totum tit. 18. part. 2. plura dicuntur & statuuntur, & in conservati one & custodia fida eorum pendet

† universa quies & pax regni & regnicolarum, castrumque & civitas non differunt, nisi sicut parva civitas à magna, & castrum est membrum † civitatis, ut in l. qui ex vi. 2. co. ff. ad municip. quam ad hoc allegat Afflicti, in consir. Sicil. lib. 3. Rubr. 29. n. 7. fol. 124. col. 4. ubi quid sit castellum, quid castrum, quid terra plena, & quid turris. & Matien. in l. 6. glo. 5. num. 3. cum sequent. tit. 7. libr. 5. Recopil. Et necessaria esse castra ac munitiones in Regno †, & fortalitia pluribus de causis firmat Sanctus Thom. libr. 2. de Regimi. Princ. cap. 11. quem ad hoc alleg. glo. Fortalezas. in l. 1. tit. 18. part. 2. inferes ex hoc quod si aliquis fecit majoriam de aliquo magno termino, & ibi est quoddam fortalitium de quo nihil disponit in specie, veniet in tali majoria fortalitium †, † sequitur Pelaez, de majora. 1. p. 9. 10. num. 18. & 19. Et an castrum concessio censentur concessa munitiones, ut trabuchi † & similia, dicendum est quod sic, si ibidem sunt appolita pro perpetua castri defensione, secundum Bald. in cap. 1. §. ad hoc. de pac. jur. fir. & in cap. 1. §. si quis, de manso. col. 3. de cont. invof. sequitur Cepola, de servit. tit. 31. de sum. n. 12. & Tyber. Dec. Respons. 35. n. 30. vol. 2. quod optimè declarabis ex Menoch. de praesumpt. libr. 3. praesumpt. 99. per rotam maxime n. 6. & ex Pelaez, de major. 4. p. 9. 33. n. 10. cum sequent. ubi num. 7. tradat quaestionem, an arma posita in rebus majoratus accrescant † majoratui, de qua contrarium fuisse determinatum, inquit Molina, de primog. lib. 1. c. 26. n. 5. de quo dixi in l. 6. tit. 7. lib. 5. supra. Et an castrum simpliciter † alicui concessum censentur donatum, vel in feudum concedi, vel custodiae causa dari, & in hoc Brunus, conf. 87. n. 1. & 2. inquit causa custodiae ceteri traditum, eo quod quia ubi ignoratur causa traditionis, id praesumitur, cum Dominii translatione non praesumatur. l. cum pater §. Pater pluribus. de legat. 3. ubi Bart. sicut & clavium traditio praesumitur facta causa loci custodiendi †, qui clavibus † illis clauditur, ut per Lucam de Pena, in l. 3. praesumpt. 29. C. de Aposch. pub. lib. 10. quod tamen non habet locum, quoties praecessit titulus habilis ad transferendum † dominium, 9 ut venditionis vel donationis, eo quando verba traditionis significarent translationem Dominii, nam tunc cessat praesumptio custodiae,

De los Castillos, &c. Ley. I. II. & III. 117

dia, secundum Menoch. de praesump. lib. 3. praesumptione 96.

¶ Ibi, De estos nuestros Reynos, quorum Regnorum Castra & fortalitia in eis posita praesumuntur † esse, & Regis Regna talia possidentis jure Domini. ut inquit tex. in l. 1. col. 1. tit. 18. part. 1. ubi optimè glo. De derecho, sunt enim haec haereditas propria, secundum Avenda. cap. 4. prat. n. 2. libr. 1. & haec si sunt in civitatibus & villis ad earum defensionem constituta, cedunt civitatibus & villis in quibus sunt, & erant illius, cujus est civitas & villa, & etiam omnes munitiones prout sunt trabuchi, ballistae, & similia, ut diximus in glof. praecedente, ex Bald. quem refert & sequitur glo. E los castillos, in dict. l. 1. tit. 18. part. 2. ubi, inquit, quod in istis Rex & Regnum similiter habeantur fundatam suam intentionem, velut in accessoriis & pertinentiis, nam ut inquit Alta de praesumpt. Reg. 2. praesumpt. 20. n. 2. quem refert & sequitur Menochi. in dict. lib. 3. praesumpt. 100. n. 10. Castrum praesumitur ejus esse cujus est Regnum †, ubi optimè declarat Castro, oppido, & civitati praedia adjacentia quando praesumantur esse Princip. & Domini ipsius Castri, oppidi aut civitatis: notandumque itidem esse Castrum probari esse territorii alicujus civitatis eò ipso quod probetur illud † subsistere onera † illius civitatis, vel ibi solvif se collectas, ut per Mascac. 1. tom. de proba. concl. 271. castrum.

¶ Ibi, Naturales dellos, similis in l. 2. col. 2. tit. 18. part. 2. & ibi glo. Conocido, aded ut neque per viam alienationis possit Rex, vel Dominus castri vel fortalitii pro custodia Regni adificati, illud in exteros Regni alienare †, ex l. 1. col. 2. tit. 18. part. 2. ubi glo. 1. De fuera. legem nostram ad hoc considerat, & allegat, ne secreta Regni pandantur, vel facilius castrum perdat, & per tales exteros alii tradatur, & ibi glof. illa examinat quaestionem illam, an per viam successione & agnationis, mortuo possessore talis castri poterit exteris succedere, & tandem verius † esse concludit ex dict. l. partitarum, quod neque isto modo possit exteris succedere in tali castro, etiam si habeat chartam naturalitatis, refert Pelaez, de major. 1. part. quest. 58. num. 16. navitque Castello equiparatur, ex l. 9. in fin. tit. 24. p. 2. & in extero non debet navis transferri, neque in ea merces exterorum portari, sed Regnicolarum, ut dixi in l. 14. tit. 3. lib. 1. supra ubi plura retuli exteris à Regno prohibita. imo & illa l. 1. tit. 18. part. 2. versicul. E queriendo, probat unum singulare & alia lege non provifum, scilicet, quod si Dominus fortalitii † & Castri pro custodia civitatis aut ville suae constituti vendat illud Regnicola; potest Rex illud pro tanto retrahere, quod alibi necesse constitutum, inquit ibi glof. E queriendo, quod est optimum ad leges retractum de quibus in lib. 5. supra, penamque laesae Majestatis incurret alienans scienter Regnum in hominem † injuriosum Regi vel Regno, ex dict. l. 1. versic. Porende el que, ubi glof. A quien ad hoc allegat gl. l. 5. verbo, Castra. ff. ad

l. Julian. maje. ubi conciliat in hoc quasdam leges partitarum contrarias invicem.

¶ Ibi, Que los Alcaldes sean tales que guarden nuestro servicio y la tierra de dano, similis l. 20. tit. 32. part. 3. & l. 6. tit. 18. part. 3. ubi quinque considerantur ad custodiam Castrorum †. Primò quod sint tales custodes eorum quales huic rei conveniunt, & prima qualitas ibi describitur, scilicet, ut sint nobiles, & sic De buen linaje. & itidem l. 7. ejusdem tit. & partite, ut & in dict. l. 6. inquit glof. 1. imò & substitutus ejus debet esse ejusdem qualitatibus ex dict. l. 7. ubi gl. En su lugar, ubi quærit glof. Anfi. Castrum perdat substitutus illius, qui illud sibi commisit, excusetur committens vel teneatur sibi commissarium † presentare: non tamen debet talis commissarius secundum illam l. 7. restituere Castrum illi, qui sibi illud tradidit, si tradens tunc temporis erat apud inimicos, ex quo glof. A el mesmo, inquit ubi quod debitor solvendo creditori capto à latronibus † non liberatur, si solutio fit ad commodum latronum: secus vero si in creditoris commodum ut liberaretur à latronibus. sed quid si tenens castrum, vel fortalitium moriatur sine lingua, cui debet † tunc tradi, vide optimam l. 8. tit. 8. p. 2. aliter enim si potest ipse debet tenentem nominare talem ut convenit, ut ex text. ibi colligitur, & ibi glof. 1. & qualiter castra sint defendenda, vide l. 12. tit. 18. part. 2. & l. 13. & 14. ibidem.

IN LEGEM SECUNDAM & TERTIAM.

Castra & fortalitia in limitibus constituta expensis regis reparantur, turres autem, & muri civitatum, villarum, & locorum expensis ibidem habitatorum.

SUMMARIUM.

- 1 Castra limitrophia qua dicantur.
- 2 Reparatio castrorum & fortalitiorum in communibus alterius requisitorum ad Regem pertinet. & n. 3. quid si in Regno. & 4.
- 3 Dominus si sit negligens in custodia & reparatione Castri, Rex id faciet.
- 4 Tempore necessitatis potest Princeps nulla precedente monitione ipso vassallo invito illius castrum simul cum vassallis custodire.
- 5 Rex potest Ecclesiae turrim fortificare, Ecclesiamque belli tempore incastellare quando aliter defendi non potest.
- 6 Reparationum expensas tempore belli factas Rex non recuperabit.
- 7 Castrorum reparatione quando Reges, quando Domini, quando subditi teneantur.
- 8 Adificatio, vel reparatio turrium ac murorum civitatis vel ville a quibus facienda. ubi num. 11. quia si de nova fiant, & n. 12. & n. 13. quid si expensa debet esse modica.
- 9 Muri principis autoritate, aut sententia disrupti, nunquam reparandi.
- 10 Muri an possit construi in praedio alicujus privati eo invito.

Reparans castrum desertum, vel de novo edificans populum, ubi homines se congregant, habeat jurisdictionem in illo. ibidem.

Ibi, De las Fronteras, quæ dicuntur castra limitrophia, quæ in finibus regni ¶ posita sunt ut in l. 2. C. de fundis limitroph. lib. 10, quæ quidem in limine imperii non licet privato habere ut per Plateam, ibi, neque edificari sine principis licentia, secundum Bar. & reliquos in ea l. 2. & Brunum conf. 87. n. 18. & Menoch. de presumpcio. lib. 3. presump. 97. num. 16. & Matien. id limitans. l. 6. glos. 5. num. 9. tit. 7. lib. 3. sup. & sic custodia talium Castrorum non est committenda privato, secundum gloss. in dict. l. 2.

¶ Ibi, Se reparan de nuestros dineros. hic & in l. 2. precedente habes textus probantes, quod reparatio castrorum, & fortaliorum in confinibus alterius regni sitorum, quæ limitrophia vocantur, ad regem pertinent ¶ quæ jura ad hoc considerat Avendañus. c. 3. pratorum. n. 4. vers. in archibus. lib. 2. & gl. De commun. in l. 20. tit. 1. si. p. 3. eod. quod sunt propria Regis, neque per privatum possideri possunt, ut in gloss. precedenti diximus: sed si non sunt limitrophia, neque possidentur per dominos aliquos temporales, quia civitatis, aut villæ in quibus sunt, presumuntur esse, ut in l. 1. supra isto tit. dictum est, & sunt intra regnum in locis pacificis, ad reparationem, & custodiam tenentur vicini, & non Rex, cura tamen reparandi ea Regi pertinet ¶ ex l. 10. tit. 28. part. 3. & l. 20. tit. 32. part. 3. & hujusmodi reparatio expensis communibus talis populi, quæ vulgo dicuntur, Proprios de Concejo, facienda est, quibus deficientibus (& in hoc casu loquitur l. 3. tit. 6. infra lib. 7.) imponitur collecta secundum vires patrimonii uniuscujusque, ut in d. l. 10. & notat Bar. in l. ad instructionem C. de sacros. Eccles. & Alex. in l. rescripta. §. si. ff. de mun. & honor. & Avend. ubi supra num. 4. & contribuunt etiam vici illius civitatis, vel villæ subiecti, ut in dict. l. 3. tit. 6. infra lib. 7. dicitur, quod si talia castra & fortalitia non sunt limitrophia, & à dominis particularibus & inferioribus rege possidentur, licet ex eis habitatores, & vicini locorum ex eis commodum sentiant, ipsi domini tenentur ¶ ad reparationem & custodiam eorum, tam tempore pacis quam belli, ut ut notat Angelus per text. ibi. in l. turres. C. de operi. publ. quem sequitur Jaso. sequuntur & alii relati per Avenda. dict. cap. 3. num. 4. in princ. & Loazes in allegat. de Mula, d. ubi. 1. num. 17. & 18. §. si forsan. pag. 168. & probat text. in l. 1. vers. Vaquellos a quien los dan. tit. 18. part. 2. & text. in l. 15. eod. tit. & part. ibi. Pero si el Señor no labiziesse, & tenet gloss. in dict. l. 20. tit. 32. part. 3. & sic princeps potest præcipere & mandare, ut castrum, cuius est dominus reficiat, reparet, atque custodiat, & in ejus negligentiam ¶ princeps illud reparare, reficere, atque custodire valebit, ut resolvit Bald. conf. 158. incipienti, Preponitur quòd quidam locus. col. 1. vol. 3. Imo & tempore necessitatis potest princeps

¶ nulla præcedente monitione, ipso vassallo invito, illius castrum simul cum vassallo custodire, ut notat idem Bald. in §. quid ergo. de invest. de reali. fac. in usus feud. quia interest ejus tanquam sui regni dominus, & proprietarius, de sua proprietate, & regni castris se secutum facere. l. pen. ff. de usufruct. l. si ita legatus. §. Dominus. & ibi notat Albericus & in l. si. ff. de usu & habitatione. Imo & potest Ecclesiæ turrim fortificare, Ecclesiamque belli tempore incastellare ¶ quando aliter suæ defensionem non potest providere, ut notat Cynus, & Bald. in l. nullus. C. de summa Trinit. & sid. carbo. idem Bald. conf. 358. vol. 1. Bonifacius in sua peregrina verbo, Ecclesiam, Capitius decisione Neapoli. 17. Lucas de Penna in l. si divina. C. de excus. trib. lib. 10. est tamen verum quod si Rex in tali refectioe & reparatione tempore belli facta aliquas expensas fecerit, neque ab ipsis castrorum dominis, neque ab eorum subditis ¶ eas recuperare poterit, tales enim expensas & refectioes tempore belli factas, cum de regis, regnorum suorum utilitate, ac defensione agatur, facere tenentur, & ad eas minime eorum subditi, & prædictorum castrorum Domini adstringuntur, nisi in casu quo principum redditus, atque marisupia non sufficerent, nam tunc & subditi & dicti Domini pro rata tenebantur, & prout singuli de populo ut notabiliter voluit Bald. in l. si in aliquam. ff. de offi. proconsul. Cremenf. singul. 25. incipienti si princeps. Cæpola de servitut. Urban. c. 39. col. ff. Boerius in tract. de Custodia clavium, & Thomas Grammat. conf. 13. col. penult. & gloss. per text. ibi. in l. 15. tit. 18. p. 2. & de Castrorum reparatione ¶ quando Reges, quando vero Domini, quando subditi teneantur, vide Joann. Socaratis in consuetudinibus Catalonia fol. 53. in titulo qualiter datur potestas castris, si castrum est destructum col. 3. vers. at vero si castrum est dirutum.

¶ Ibi, Que las reparen y labren los vecinos y moradores, hic colligitur alia conclusio quod reparatio, & edificatio murorum & turrium civitatum ¶ & villarum ac oppidorum regni, ab ipsis vicinis, & habitatoribus earum debet fieri, & ab alijs qui tempore necessitatis, fruuntur murorum refugio. ex text. nostro, quem ad hoc consideravit Avenda. c. 3. pratorum. n. 6. vers. si vero agatur lib. 2. Ubi autem sunt de novo edificandi, secundum eum ibi, expensa fit ab universitate, ¶ cui ob id præstanda est tertia pars portagiorum, ut in l. 7. tit. 7. part. 5. & in casu in quo ex redditibus communibus dicta reparatio esset facienda, eis deficientibus ex collecta ¶ sunt muri reparandi ex text. in l. neque splendidissime. C. de operi. pu. & in l. omnes co. tit. & notat Avend. ubi supra. nisi secundum eum ibi reparatio esse parva, & modica, nam tunc ad talem modicam reparationem murorum non omnes vicini, sed illi tantum qui sunt proximiores, ¶ habitatores circa muros, nam tales ob proximitatem habent majorem usum ut per Joan. de Platea in l. per viciniam. C. de excusat. nemi. conced. Muri tamen principis autoritate aut sententia dirupti nullo modo

14 modo sunt reparandi, ¶ ut per Bart. in l. saera. §. muros. ff. de verum divisione. Faber l. si servus. C. de panis, Avendanus. d. n. 6. vers. si tamen, potestque iudex loci secundum eum ibi, versiculo item iudex, muros reparatione indigentes reparare ut in ca. sicut excellentiam. 23. g. 4. ubi idem de reparatione ecclesiarum & vide text. & ibi gloss. muros l. 20. tit. 32. p. 3. ubi querit gloss. an possit murus construi in pradio alicujus privati eo ¶ invito. An reparans Castrum desertum, vel de novo edificans locum ubi se congregat populum, habeat jurisdictionem in illo populo, vide Bald. c. 1. §. marchio, de iis qui feud. dare pos.

IN LEGEM QUARTAM.

Fortalitia limitrophia quo tempore sint visitanda: & in unumquodque fortaliorum quot persona debeant adesse, describatur in libris regis, & arma, & munitiones necessaria apponantur ibidem, & informetur de intrinsecis fortalitiis, ut diruantur.

SUMMARIUM.

- 1 Persona tot ponenda sunt pro custodia castris, quot convenient.
- 2 Fortalitia debent esse præmunita hominibus & omni alia munitione.
- 3 Maxime tempore guerra in quo potest Rex castrum vassalli fortificare.
- 4 Domini an possint compellere vassallos suos ad custodiam castris.
- 5 Vassalli an possint per Dominos cogi hospites recipere.
- 6 Bastimentorum appellatione pro custodia castrorum, quæ veniant.
- 7 Privilegium habens ad portandum salem, ubicumque esset, an possit portare ad regnum Portugalia.

Ibi, Personas que cada Alcayde ha de tener en la Fortaleza, qui quidem erunt tot, quot necessarii fuerint pro fortaliti custodia, nam regulariter custodia ¶ secundum necessitatem ponenda est l. sicut certo. §. custodia. ff. commod. & probatur ex text. in l. 9. vers. Quantos entiendo que le conviene. tit. 18. part. 2. ubi gloss. 1. ita notat, & ex l. nostra itidem decerpitur, ibi. Que fueren menester.

¶ Ibi, En cada una de las dichas fortalezas se ponga la municion, debent enim esse fortalitia præmunita hominibus, & armis ¶, & omni alia munitione necessaria, ita ut non perdatant, cum in eis maxima salus Reipub. consistat, & negligentia custodum, vel culpa eorum, si deficient, tenebantur, ut inquit text. in l. 1. col. 3. in fi. tit. 18. part. 2. & ex l. 9. & 11. eod. tit. & part. maxime tempore guerra quo casu potest rex castrum vassalli fortificare ¶ & ibi ponere custodes secundum Bald. 3. in Auth. nunc si hares. C. de litigio. relatum per gloss. E los in d. l. 1. tit. 18. p. 2. Imo & ecclesiæ edificia tali tempore potest fortificare, ut in precedenti lege dictum remanet. Et an

Domini vassallorum possint compellere vassallos ad custodiam ¶ castris, noturnam, vel diurnam; & in hoc tenet cum Jacobo de sancto Georgio, in Tract. de homagiis in princ. n. 43. p. 2. tom. 10. Tractatum diversorum Doct. fol. 176. scilicet, quod si est castrum in periculo tempore guerra, quod omnes tenentur ire ad custodiam, secus vero alias. Et an possint cogi hospites recipere: ¶ vide de Burgos de Paz confil. 2. num. 6. 7. volum. 1.

¶ Ibi, Bastimentos, quæ veniunt in tali occasione bastimentorum appellatione ¶, vide 6 optimam l. 10. tit. 18. p. 2. ubi singulariter probatur sal etiam venire eorum appellatione, quod ibi gloss. La sal. inquit esse notandum, quia non reperitur ita notabilis text. ad hoc sicut dict. l. 10. & in facto inquit vidisse dubitari, an habens privilegium ad portandum victualia undecumque ¶ an possit portare factum ad regno Portugalia.

¶ Ibi, Que se derriben, Potest enim princeps debile castrum in hostium confinibus positum à fundamentis destrui facere, ac penitus demoliri secundum Bald. confil. 252. vol. 4. quem refert & sequitur Capitius decis. 17. n. 3. & Loazes in allegatione de Mula, in responsione ad. 3. fundamentum Oppi. de Mula. n. 9. pag. 250. in parvis.

IN LEGEM OCTAVAM.

Domus fortes, & fortalitia non sunt in regno facienda, sine speciali Regis licentia, & in contrarium facta demoliantur: licentiaque regis Henrici pro his construentis concessa revocatur, & virtute earum fortalitia constructa, jubet lex nostra demoliri.

SUMMARIUM.

- 1 Domus fortes prohibentur fieri pluribus de causis.
- 2 Domus fortes ob delictum destructa non debent amplius reedificari sine Principis licentia.
- 3 Munio perniciofa non debet fieri in aliquo loco.
- 4 Barones possunt castra in suo territorio edificare, dum tamen non sint ad emulationem, vel nisi ut ibi, & num. 5.
- 6 Privilegium valde concessum, si post apparet nocivum potest revocari.

Ibi, No sean ofados de hazer casas fuertes, similis est text. in l. 18. tit. 6. lib. 3. supra ubi aliqua diximus, & ratio decisiva nostræ legis est, tam propter damna regni, ex eis obventientia, quam ob evitanda emulationem, propter quam fieri solent, quibus ¶ de causis omnino prohibenda, sunt, argum. l. opus novum; & ibi Bart. ff. de operi. pub. Bald. in l. ex hoc jure. col. 4. ff. de just. & jur. notat. gl. En los in l. 1. tit. 18. p. 2. ubi legem nostram ad hoc considerat. & præsertim hæc procedunt quoties tale castrum, vel domus sunt destructa propter delictum, nam tunc amplius, absque principis licentia

tia + reardificari non debent, secundum Bart. post Dynum in l. si quis adulterium §. si quis. & ibi Angelus ff. de adul. quos refert & sequitur Benedictus in cap. Rainutus. verbo, Domum. fol. 198. col. 3. vers. Et tales domos, de testamentis. & Afflictis in loco statim allegando. num. 6. ubi ampliat etiam in parte, & non in toto ex regis mandato destrueretur, nam sine eius licentia refici non posset. Et similis constitutio huic nostrae legi in regno Sicilia reperitur, ut patet ex Afflictis in consuet. Sicilia. lib. 3. Rubr. 29. num. 4. sub tit. de novis aedificiis. fol. 124. ubi num. 5. ex Bart. in d. l. opus, inquit, quod si aliquis faceret munitionem in aliquo loco, quae posset esse periculosa + alicui civitati, non debet sibi permitti, & idem si esset verecundia alteri civitati quam ei, cui subiecta est, & haec est una de limitationibus ad regulam illam, quod in solo cuiuslibet est licitum aedificare, quas descripsit Capola de servit. urban. c. 89. Sic etiam limitat, ubi supra, Afflictis regulam illam, scilicet, quod varones possunt castra in regno aedificare sine licentia Regis in illorum territorio, nam ibi eam limitat, nisi talia aedificia + fierent ad emulationem, vel injuriam alterius, vel nisi esset in confinibus regni, quia praesumitur suspicio futuri scandali, vel nisi ad tribulationem Reipub. vel adversus quietem alterius civitatis fieret, vel nisi fieret in terra de dominio regis, vel nisi fieret in solo privati, & praeberet causam seditionis, & scandali. Nam tunc etiam de licentia + Regis fieri non posset, quia publica utilitas privata praefertur, & idem dicit ubi supra, dict. num. 5. Afflictis, si postquam factum est, tempore labente fuit causa tale castrum seditionis, & scandali, quia tunc potest destrui, sicut a principio po-

tuit prohiberi ne fieret data materia scandali, & seditionis, quia haec paria sunt ex l. 2. §. & generaliter. ff. de doli excepti, & pro hoc allegat Afflictis, ibi. text. in cap. suggestum de decimis. ubi privilegium valide concessum, si postea potest scandalum + ex eo oriri, potest ex dicta nova causa revocari, & ibi glos. allegat alia jura, & Baldus in l. sal. C. de div. rescrip. Platea in l. eos. C. de aqua ducta. lib. 11. Imola in l. ex facto. col. 4. ff. de vulgar. haec tamen licet de jure civili procederet Regula, ex l. tamen nostra, & similibus in nostro regno nullo in casu licet domos fortes, & fortalicia facere absque regia licentia, ut tenet ex nostris legibus Martiengo in l. 6. glos. §. n. 9. tit. 7. libr. 5. supra, ubi & aliqua diximus, & ipse Martiengo per totam illam glos. plura refert, & Villalobos in comm. opin. littera E, & Olanus in concordia Antino. littera C. num. 4. Ubi ex eo quod in his regnis ex aedificiis dictorum fortalitorum & domorum fortium materia seditionis, & emulationis praestatur, idem nunc hodie quod de jure communi depositum videtur, cum semper detur emulationis, & discordiae ratio, ob quas neque de jure communi licebat sine principis licentia ea construere.

IN LEGEM DECIMAM.

Pro ejus exornatione, vide text. ubi gl. in l. 31. tit. 18. part. 2.

Pro leg. verò. 11. vide Tractatus de Homagiis in diversis Doctorum tractatibus insertos, & qualiter, & quomodo sint Castella reddenda Regibus per Castellanos, vide text. in l. 18. tit. 18. part. 2. & haec pro hoc titulo sufficiant.

TITULUS

TITULUS SEXTUS

De las Armas.

SUMMARIUM.

1 Arma, secundum aliquos ab arcendo dicta sunt.	2 Arma que dicantur, & qua veniant eorum appellatione.	3 Armari, non solum sunt tela habentes, sed & quid aliud, quo nocere possunt.	4 Armorum appellatione, an veniant lapides & sustes.	5 Armorum appellatione, an veniant saxa & lapides. & n. 6. an comprehendatur cul-	tellus. & n. 7. quod haec arbitrio iudicis relinquuntur.	8 Arma non comprehenduntur appellatione suppelletilium, vel massaritarum.	9 Arma jure Digestorum, non erant prohibita, & quid jure can. & nostro. & n. 10.	11 Arma, quis primus prohibuit.	12 Armorum quoque usus, & ad quid serviant.	13 Armorum primus inventor.

RUBRICA.

ET cum superiori titul. de Castellis, castris & fortalitiis dictum sit, pro quorum defensione, & custodia arma sunt necessaria, ideo post precedentem titulum subsequitur hic noster de armis. Pro cuius Rubrica declaratione sciendum est, quod arma ab arcendo, secundum quosdam dicta sunt *, quod his i hostes arceantur, vel ab armis, id est humeris, quod ab his pendeant: vel a verbo Graco, *arcein* quod est convenire, quod maxime corpori convenire debeant, de quo verbo Graco Juriscons. ait, arma sunt omnia tela *, hoc est sustes, & lapides non solum gladii, hasta, & fraxea, item Romphea in l. 3. §. armis. ff. de vi & vi, arm. optima l. 7. tit. 33. p. 7. in l. armorum, 41. ff. de verb. signifi. ubi Rebuffus plura de armis retulit, a quo & ab aliis necessaria ad hunc titulum & praecipue colligemus. Et armatos non utique tantum eos accipere debemus, qui tela habuerint, sed etiam eos qui habent aliud * quod nocere potest. l. armatos. ff. de vi publica, & armatos eos vocat Cicero in oratione pro Aulo Caccina, qui scutis, telisque parati, ornatique sunt: quod si glebis, saxis, aut fustibus quis dejectus est, perinde valet, quasi armatissimi fuissent si reperirentur ita parati fuisse, ut vim vita, aut corpori potuerint afferre. Aliquando tamen Rhetores utrumque expriment ad uberiores & certiores elucidationem, ut arma, tela, non tamen volunt ex hoc inferre, quin armorum appellatio sola non significet etiam tela, ut superius dictum est, sicut masculinum concipit femininum, & aliquando utrumque ex Azevedo in Recopilationem. Tom. IV. R primitur,